

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor med mera.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft sex inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 11, 12 och 13 av herr *Linderot* samt motionerna i andra kammaren nr 28, 29 och 30 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.

I motionerna I: 11 och II: 28, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen för sin del måtte besluta om följande ändringar i Kungl. Maj:ts förordning av den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor:

15 §.

Till den, som utan giltig anledning lämnar sitt arbete, må understöd icke utgivas för de två närmast följande veckorna efter det sådant förhållande inträffat. Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning,

att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter,

att det är förenat med avlöning, enligt vad kollektivavtal föreskriver för sådant arbete,

att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt

att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till sökandes personliga förhållanden eller arbetets natur; samt

att sista stycket i 15 § helt utgår;

att andra stycket i 16 § helt utgår;

att andra stycket i 17 § helt utgår;

att den i 20 §, 1 mom., första stycket till sex kronor fastställda daghjälp höjes till åtta kronor;

att orden 'dock att daghjälp må utgå med lägre belopp' i 20 §, mom. 1, andra stycket utgår, samt att satserna 1), 2) och 3) i samma stycke strykes;

att de i 21 §, 1 mom. fastställda veckoavgifterna ändras från 26 till 13;

att i 21 §, 1 mom. andra stycket helt utgår;

att i 22 §, andra och fjärde styckena utgår;

att i 23 §, första stycket föreskrivna 'etthundrafemtiosex dagar' ändras till 'tvåhundrafyrtio dagar';

att i 23 §, andra och tredje styckena helt utgår; samt

att 24 § helt utgår.»

I motionerna I: 12 och II: 30, vilka äro likalydande, har yrkats, »att riks-

dagen måtte besluta om följande förändringar i Kungl. Maj:ts förordning av den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor:

i 1 § tillföres efter ordet 'förvaltningsbidrag' 'samt som rese- och flyttningsbidrag';

i 2 § tillfogas: 'rese- och flyttningsbidrag utgår med 75 % av kassans sammanlagda kostnader för sådant understöd';

2 § angivna tabell omarbetas, så att de däri fastställda procenttalen för statens daghjälpbidrag helt täcker de merkostnader ett bifall till min motion om erkända arbetslöshetskassor kommer att medföra, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag om införandet av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.»

I motionerna I: 13 och II: 29, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att 3 § i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 23 november 1934 angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor måtte helt utgå.

Beträffande de skäl, som motionärerna framställt till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande av socialstyrelsen.

Enligt *förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor* må registrerad understödsförening, vilken enligt sina stadgar bereder medlem understöd vid arbetslöshet i enlighet med vad i förordningen stadgas, antagas till erkänd arbetslöshetskassa. Understödsförening antages till erkänd arbetslöshetskassa av den i lagen om understödsföreningar omförmälda tillsynsmyndigheten (socialstyrelsen). Med antagande följer rätt till statsbidrag i enlighet med vad därom särskilt är stadgat (1 §).

Understödsförening skall för att kunna antagas till erkänd arbetslöshetskassa hava i sina stadgar angivit bland annat under vilka förutsättningar beträffande arbetslöshetens omfattning bland kassans medlemmar eller kassans ekonomiska ställning daghjälpens storlek och understöd tidens längd må i den i 24 § stadgade ordningen ändras (5 § 4)).

Understöd från erkänd arbetslöshetskassa må enligt förordningen endast utgå till arbetslös medlem, som fyllt sexton år och som är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete. Såsom villkor för utgivande av understöd gäller vidare, att medlemmen skall hava anmält sig såsom arbetsökande hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen, på sätt i 19 § föreskrives, ävensom att han skall uppfylla de i 21 § stadgade villkoren med avseende å avgiftsbetalning (14 §).

De närmare bestämmelserna rörande understöd återfinnas i 15—25 §§. Dessa paragrafer hava i de delar, som i förevarande sammanhang äro av intresse, följande lydelse:

15 §.

Till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller avvisat erbjudet lämpligt arbete, må understöd icke utgivas för de fyra närmast följande veckorna efter det sådant förhållande inträffat.

Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning, att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter, att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete, att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller arbetets natur.

Vad sålunda stadgats angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av tillsynsmyndigheten förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat; dock att inom område, där kollektivavtal gäller, sådan förklaring skall äga giltighet allenast för tid intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten.

16 §.

Under tiden för arbetskonflikt må understöd icke utgivas:

1) till den, som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout);

2) till den, som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av ovan angivna regler meddelas av tillsynsmyndigheten.

17 §.

Understöd från erkänd arbetslöshetskassa må ej utgå i annan form än såsom ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp, samt såsom hjälp till täckande av rese- och flyttningskostnader för tillträdande av arbete å annan ort.

Daghjälp må, såvida omständigheterna därtill föranleda, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

20 §.

1 mom. Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare, fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse; och må vad sålunda utgår icke i något fall överstiga sex kronor om dagen.

Daghjälp skall utgöra minst två kronor, dock att daghjälp må utgå med lägre belopp:

1) i fall som följa av första stycket här ovan eller som omförmäles i 2 mom. i denna paragraf eller i 24 § första stycket;

2) till kvinnliga medlemmar eller till medlemmar, vilka ännu icke upp-

nått viss i stadgarna angiven ålder; dock, utom i fall som avses under 1), med lägst en krona;

3) då tillsynsmyndigheten på grund av särskilda skäl därtill lämnat medgivande.

Såsom familjeförsörjare skall anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

2 mom. Är medlem i erkänd arbetslöshetskassa i anledning av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må daghjälp till honom utgivas allenast i den mån understödet icke uppgår till den andel av arbetsförtjänsten, varom i 1 mom. sägs.

Kassa äger i sina stadgar föreskriva, att till medlem, vilken uppbär understöd, som i första stycket nämnts, må utgå daghjälp allenast i den mån understödet icke uppgår till den medlemmen eljest tillförsäkrade daghjälp.

21 §.

1 mom. Erkänd arbetslöshetskassa må till medlem utgiva understöd endast därest han till kassan erlagt avgifter, motsvarande minst femtiotvå veckoavgifter, och under villkor tillika att avgifter, motsvarande minst tjugusex veckoavgifter, erlagts för tid under de närmast före arbetslöshetens inträdande förflutna tolv månaderna.

Därest tillsynsmyndigheten med stöd av 22 § sista stycket föreskrivit inskränkning i understödsrätten, äger tillsynsmyndigheten medgiva, att antalet avgifter, som skola vara erlagda under de närmast före arbetslöshetens inträdande förflutna tolv månaderna, må bestämmas till lägre tal än tjugusex, dock ej lägre än tjugu.

5 mom. Medlem må vid tillämpning av denna paragraf allenast tillgodoräknas avgift, som erlagts för tid, då han för annans räkning mot avlöning använts till arbete, som utförts annorstädes än i medlemmens hem eller för tid, för vilken han trots sin arbetslöshet åtnjutit avlöning.

22 §.

Daghjälp må icke utgå till medlem för någon dag, med mindre han under nästföregående fjorton dagar varit arbetslös under sex dagar och för dessa dagar företett intyg, som i 19 § sägs. Vid tillämpning härav må hänsyn ej tagas till arbetslöshet under tid, då av annan orsak understöd ej kunnat utgå.

Erkänd arbetslöshetskassa må i sina stadgar föreskriva viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid tiden dock ej må bestämmas längre än till tre månader samt den tid, inom vilken karenstiden må beräknas, ej må bestämmas längre än till sex månader. Vad i första stycket sägs skall jämväl äga giltighet.

Vad sålunda föreskrivits om iakttagande av karenstid skall icke äga tillämpning, då medlem, som är berättigad till daghjälp, erhåller arbete för högst aderton dagar eller på grund av sjukdom, barnsörd, värnpliktstjänstgöring eller särskild av tillsynsmyndigheten med stöd av sista stycket i denna paragraf meddelad föreskrift ej kan erhålla daghjälp samt omedelbart efter arbetets eller hindrets upphörande ånyo ansöker om daghjälp.

Innesluter understödsförening, som antages eller antagits till erkänd ar-

betslöshetskassa, medlemmar tillhörande yrke, inom vilket arbetslöshet årligen regelbundet förekommer, eller föreligga eljest särskilda omständigheter, äger tillsynsmyndigheten beträffande vissa medlemmar föreskriva, att daghjälp ej må utgå förrän efter viss längre karenstid än i första stycket sägs, därvid de i andra stycket omnämnda tider ej må överskridas samt vad i första stycket sägs skall äga giltighet, eller att för viss bestämd tid av året daghjälp över huvud icke må utgå eller att den längsta medgivna understöd tiden under loppet av tolv på varandra följande månader skall uppdelas i två perioder, därvid den ena skall omfatta tid, under vilken arbetslöshet regelbundet förekommer.

23 §.

Daghjälp må icke utgå till medlem för mer än sammanlagt etthundra-femtiosex dagar under loppet av tolv på varandra följande månader.

Ej må den tid, för vilken daghjälp under loppet av tolv på varandra följande månader längst må utgå, i annat fall än som omförmåles i 24 § första stycket utgöra mindre än nittio dagar.

Har medlem under tolv på varandra följande månader åtnjutit understöd under så lång tid, som kassans stadgar medgiva eller som styrelsen med stöd av 24 § må hava bestämt, skall ytterligare gälla, att daghjälp icke ånyo må utgivas till medlemmen, förrän han till kassan erlagt avgifter, motsvarande minst två veckoavgifter, vilka jämlikt 21 § 5 mom. må tillgodoräknas honom.

24 §.

Då någon i 5 § 4) avsedd förutsättning föreligger, må kassans styrelse efter medgivande av tillsynsmyndigheten besluta nedsätta daghjälpens storlek eller minska understöd tidens längd.

Beslut, varom nu nämnts, skall avse jämväl dem, som vid beslutets fattande på grund av redan inträffad arbetslöshet äro berättigade till understöd, samt må gälla, intill dess tillsynsmyndigheten annorlunda förordnar.

Bestämmelser om *statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor hava lämnats genom förordningen den 15 juni 1934* i detta ämne. De två första paragraferna i nämnda förordning hava följande lydelse:

1 §.

Statsbidrag, som avses i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, utgår till envar sådan kassa dels såsom daghjälpbidrag, dels såsom förvaltningsbidrag.

2 §.

Daghjälpbidrag utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för understöd vid arbetslöshet under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Procenttalet bestämmes i förhållande till det genomsnittliga daghjälpbeloppet samt antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en vid denna förordning som bilaga fogad tabell med tillhörande särskilda bestämmelser.

I kungörelsen den 23 november 1934 angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor lämnas vissa ordningsföreskrifter till underlättande av

den kontroll, som det åligger tillsynsmyndigheten att utöva. Sålunda stadgas i 3 § i kungörelsen, att erkänd arbetslöshetskassa har att omedelbart till tillsynsmyndigheten lämna kortfattad redogörelse för kassans beslut beträffande fråga om understödsrätt i de fall då medlem vägrat att antaga honom av organ för den offentliga arbetsförmedlingen eller eljest erbjudet arbete eller då medlem frivilligt lämnat sitt arbete; tillsynsmyndigheten dock obetaget att i den mån så prövas utan olägenhet kunna ske medgiva kassa befrielse från denna anmälningsskyldighet.

Utskottet tillåter sig erinra, att en historik i frågan om införande av arbetslöshetsförsäkring och dennas utformning finnes intagen å sid. 2—7 i utskottets utlåtande nr 37/1934.

Författningsbestämmelserna rörande erkända arbetslöshetskassor hava underkastats vissa ändringar vid 1936, 1937 och 1938 års riksdagar (andra lagutskottets utlåtanden nr 23/1936, 31/1937 och 13/1938).

Med anledning av det i motionerna I: 12 och II: 30 framställda yrkandet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, får utskottet erinra, att denna fråga under senare år ett flertal gånger varit föremål för riksdagens behandling (se andra lagutskottets utlåtanden 37/1934, 3/1935, 7/1936, 31/1937 och 5/1938).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1938 har *landsorganisationen i Sverige* gjort framställning rörande dels vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor, bland annat i 15 § samt 19—23 §§, dels höjning av det statliga förvaltningsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna, dels höjning av statsbidraget till kassorna, dels ock kontroll av avgiftsbetalningen med mera.

Efter remiss hava yttranden avgivits över landsorganisationens skrivelse av socialstyrelsen, statskontoret, försäkringsinspektionen och svenska arbetsgivareföreningen.

I sitt till utskottet avgivna yttrande över de föreliggande motionerna har socialstyrelsen anfört bland annat, att huvudparten av de ändringsförslag rörande förordningen om erkända arbetslöshetskassor, som framföras i motionerna, varit föremål för behandling av socialstyrelsen i anledning av landsorganisationens ovannämnda skrivelse. Angående de ifrågavarande ändringsförslagen har styrelsen hänvisat till det yttrande styrelsen avgivit över landsorganisationens framställning.

Beträffande innehållet i sistnämnda yttrande må anföras, att socialstyrelsen beträffande 21 § förklarar sig tillstyrka en av landsorganisationen gjord framställning om minskning av antalet veckoavgifter i det s. k. tidsbestämda avgiftsvillkoret från 26 respektive 20 veckor till 20 respektive 16 veckor.

I sitt till utskottet avgivna yttrande över motionerna har socialstyrelsen vidare anfört följande:

Vad de ändringsförslag beträffar, som återfinnas i motionerna men som icke behandlats i landsorganisationens skrivelse och socialstyrelsens yttrande däröver, skulle deras förverkligande utan något nämnvärt undantag komma att föranleda utökning i understödsutgivandet från de erkända arbetslöshetskassorna. Motionärerna hava också tydligen insett detta och hava därför hemställt, att statsbidragsgrunderna skola så omarbetas, att statens daghjälpbidrag kommer att helt täcka de merkostnader, som ett bifall till motionerna om erkända arbetslöshetskassor kommer att medföra. Under sådana omsändigheter är det icke möjligt att taga slutlig ställning till dessa förslag, förrän dessa grunder hava varit föremål för erforderlig utredning. I sitt yttrande över landsorganisationens omförmälda skrivelse har socialstyrelsen framhållit, att skäl tala för att frågan om statsbidragets konstruktion i den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen i hela dess vidd upptages till omprövning. Med all sannolikhet torde därför en dylik utredning komma till stånd. Under hänvisning härtill får socialstyrelsen förorda, att ändringsförslagen i motionerna nr 11 och 12 i första kammaren (nr 28 och 29 i andra kammaren) icke måtte föranleda till någon åtgärd i förevarande sammanhang.

Motionärerna hemställa i motion nr 12 i första och motion nr 29 i andra kammaren, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Socialstyrelsen anser, att denna fråga icke kan betraktas såsom för närvarande aktuell, och vill inskränka sig till att påpeka, att frågan sannolikt torde bli föremål för behandling av socialvårdskommittén.

Motionärerna hemställa slutligen om upphävande av 3 § i kungörelsen angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor. Denna paragraf innehåller en ordningsföreskrift, avsedd att tillförsäkra socialstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet över den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen material för bedömande av lagligheten hos kassastyrelsernas beslut i fall, då medlem vägrat antaga honom erbjudet arbete eller då medlem frivilligt lämnat sitt arbete. Något skäl för ett borttagande av denna bestämmelse har icke anförts av motionärerna. För sin del anser socialstyrelsen att, så länge nu gällande rättsregler för kassornas erkännande och för behandlingen av fall av arbetsvägran m. m. behållas oförändrade, fordrar konsekvensen, att denna ordningsföreskrift får kvarstå orubbad. Socialstyrelsen får därför avstyrka yrkandet om upphävande av 3 § i kungörelsen angående övervakandet av erkända arbetslöshetskassor.

I detta sammanhang må vidare anföras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 5 maj 1939 uppdragit åt socialstyrelsen att skyndsamt verkställa utredning angående de ändringar, som kunna anses erforderliga och lämpliga i fråga om bestämmelserna rörande statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag såväl därtutinnan som beträffande ändringar av bestämmelserna i förordningen om erkända arbetslöshetskassor, vartill bl. a. landsorganisationens skrivelse kan föranleda.

Antalet erkända arbetslöshetskassor, som för närvarande äro i verksamhet, uppgår till 13. Dessa kassor hava ett sammanlagt medlemsantal av 181 400.

Utskottet. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har landsorganisationen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1938 gjort framställning angående vidtagande av vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor samt i bestämmelserna rörande statsbidrag till sådana kassor med mera. Sedan framställningen varit föremål för remissförfarande, har Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa viss utredning i ämnet.

De i landsorganisationens framställning yrkade ändringarna beröra delvis samma stadganden, som avses i de föreliggande motionerna. Då sålunda författningarna rörande erkända arbetslöshetskassor äro föremål för överarbetning i åtskilliga hänseenden, som äga samband med de i motionerna framställda yrkandena, har utskottet icke funnit skäl föreslå riksdagen att, såvitt angår motionerna i sistnämnda delar, vare sig besluta ändring i ovannämnda författningar eller göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

I motionerna I: 12 och II: 30 har vidare yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. I överensstämmelse med vad socialstyrelsen i sitt yttrande över motionerna anført, anser utskottet att denna fråga icke kan betraktas såsom för närvarande aktuell, varför utskottet jämväl i denna del får avstyrka bifall till motionerna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att motionerna I: 11 och II: 28 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;
- 2) att motionerna I: 12 och II: 30 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 3) att motionerna I: 13 och II: 29 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 30 maj 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Hagman*, *Löfvander**, *Linnér*, *Knut Petersson**, *Sten* och *Wistrand*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Olovson* i Västerås, *Molander*, *Sandström*, *Hermansson* i Norrköping, *Gardell**, *Hansson* i Örebro och fröken *Andersson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.